

PART OF THE

EU MISSIONS

RESTORE OUR OCEAN & WATERS

Funded by
the European Union

Акроним на проекта: EcoDaLLi
Наименование на проекта: Управление базирано на екосистеми, чрез Дунавски фар за устойчиви иновационни процеси
Покана: HORIZON-MISS-2021-OCEAN-02-04 – Danube river basin lighthouse – coordination activities
Програма: HORIZON EUROPE
Дата на стартиране: 01.01.2023 г.
Продължителност: 42 месеца

РЕЗЮМЕ на резултат 2.1

Методология за оценка на природосъобразни решения, свързани с мисията

Настоящият документ е РЕЗЮМЕ на:

Наименование на резултата	Методологии за оценка на решенията, основани на природата, които са от значение за мисията
Номер на резултата	D2.1
Работен пакет	WP2
Свързана задача	T2.1
Краен срок	M8 (August 2023)
Дата на завършване	25.06.2023
Дата на подаване	31.08.2023
Отговорен партньор за изпълнението	FTN

Ниво на разпространение		
PU	Публично	x
SEN	Чувствително	

Контрол на промените История на документа				
Версия	Дата	История на промените	Автори	Organization
Окончателна версия	09.10.2024	Повторно подаване на резултата	Милан Мартинов, Мирослав Вескович, Джордже Дятков, Миодраг Вискович, Александър Нестерович, Слободан Колакович, Надя Шлихенмайер, Мирям Цилобер	FTN, SEZ
Обобщена версия	05.11.2024	Публикация на резюме	Милан Мартинов, Мирослав Вескович, Джордже Дятков, Надя Шлихенмайер, Мирям Цилобер	FTN, SEZ

Отказ от отговорност

Проектът се финансира от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче са изцяло на автора/авторите и не отразяват непременно позицията на Европейския съюз. Нито Европейският съюз, нито финансиращият орган носят отговорност за тях.

РЕЗЮМЕ, обобщение, публикации D2.1

Методология за оценка на природосъобразните решения, свързани с мисия „Океан и води“

Документът D2.1 е резултат от задача T2.1, която включва разработване на методология за оценка дали завършени или планирани проекти за възстановяване, свързани с целите на Mission Ocean and Waters, могат да бъдат класифицирани като природосъобразни решения. Тази методология ще бъде използвана в задача T2.2 за съставяне на списък с най-добри практики.

Обхватът беше разширен, за да включи методология за разработване на проекти и интервенции за природосъобразни решения, свързани с мисията, която да служи като ръководство за бъдещи усилия за възстановяване басейна на река Дунав. Част от тази методология се отнася и за оценката на природосъобразните решения, определена в задача T2.1.

По този начин целта на D2.1 и на настоящия обзор е двойна:

Първо, да представи методологията, разработена в T2.1, за идентифициране на най-добрите практики от реализирани и финансирани проекти.

Второ, да предостави насоки за подготовката и изпълнението на бъдещи проекти за природосъобразни решения.

Определение за природосъобразни решения

Природосъобразни решения (Nature Based Solutions, NBS) е сравнително нов термин, който обхваща възстановяването на околната среда, включително населените места, предимно градовете. Той е споменат за пръв път през 2002 г. и е приет напълно от Европейската комисия през 2015 г. (описан е в глава 2 на D2.1.)

Този подход е признат и от Програмата на ООН за развитие, САЩ, Канада, Австралия и някои международни екологични и природозащитни институции като Международният съюз за опазване на природата (IUCN, от Швейцария). NBS все още е в процес на развитие, който далеч не е приключил.

Има многобройни определения за NBS, като това, представено тук, е от Европейската комисия (ЕК):

Природосъобразните решения, предлагат интегрирани и многофункционални решения на критични обществени предизвикателства. Това са „решения, вдъхновени и подкрепени от природата, които са икономически ефективни, осигуряват едновременно екологични, социални и икономически ползи и спомагат за изграждането на устойчивост. Такива решения въвеждат повече и по-разнообразни природни елементи и процеси в градовете, сухоземните и морските ландшафти чрез адаптирани към местните условия и ресурсно ефективни мерки. Следователно решенията, основани на природата, трябва да са от полза за биологичното разнообразие и да подпомагат предоставянето на редица екосистемни услуги“ (Европейска комисия).

Накратко, най-важните характеристики на природосъобразните решения са:

1. Принос към решаването на проблеми, свързани с околната среда, екосистемите и биоразнообразието.
2. Едновременен принос към благосъстоянието на хората.
3. Решенията са вдъхновени и подкрепени от природата.

Решенията трябва да бъдат икономически ефективни. В съответствие с това са термините „икономика, основана на природата“, „икономика, положителна за природата“ и „предприятие, основано на природата“ (Mcquaid et al., 2022).

Източник: Mcquaid, S., Kooijman, E., Rizzi, D. Andersson, Th, Schanté, J. 2022. *The vital role of Nature-Based Solutions in a Nature Positive Economy*. Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург.

Забележки

Разработването на решения на екологични проблеми, дори и да са иновативни и силно ориентирани към екосистемите, не ги квалифицира автоматично като природобазирани (NBS). Въпреки това такива решения могат да се считат за ценни и изключително полезни за интегриране в проекти или интервенции от типа NBS.

Ключов аспект за природосъобразните решения е, че тяхната инфраструктура трябва да бъде зелена, синя или комбинация от двете – а не само сива (напр. бетон, стомана). Хибридната инфраструктура, която съчетава сиви елементи със зелени и сини компоненти, може да бъде приета. Въпреки това, допустимият обхват на сивата инфраструктура в хибридните решения остава неопределен в настоящата литература. В някои случаи спазването на това изискване може да бъде предизвикателство. Макар тези решения да не могат да бъдат класифицирани като природосъобразни, това не означава, че са по-лоши.

Общото заключение и намерение е: когато е възможно, трябва да се прилагат природосъобразни решения.

Може би най-забележителният аспект на подхода на ЕК към природобазирани решения е акцентът върху определянето на **обществените предизвикателства** (показани на фигурата) – решаваща стъпка, която трябва да бъде предприета в самото начало на разработването на проекта. Примери за обществени предизвикателства, свързани с проекта EcoDaLLi, включват следното, като някои от тях са особено важни (подчертани):

1. Устойчивост на климата
2. **Управление на водите**
3. Качество на водите
4. Природни бедствия и климатични рискове
5. Управление на зелените площи
6. **Подобряване на биоразнообразието**
7. **Планиране и управление с участието на заинтересованите страни**
8. Здраве и благополучие
9. **Нови икономически възможности и зелени работни места**

Една от първите стъпки при разработването на проект за природосъобразни решения включва провеждането на задълбочен анализ на съответните публикации. По-долу е даден списък на най-значимите публикации, като последната е конкретно свързана с Mission Ocean and Waters, Danube Lighthouse и проекта EcoDaLLi.

Думитру, А., Вендлинг, Л. (ред.). 2021 Оценка на въздействието на природосъобразните решения, Наръчник за практикуващи специалисти. Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург.

Кардинали, М., Думитру, А., Вандевостине, С., Вендлинг, Л. 2021. Оценка на въздействието на решенията, основани на природата, резюме за политиците. Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург. doi:10.2777/521937.

Думитру, А., Вендлинг, Л. (ред.). 2021a. Оценка на въздействието на решенията, основани на природата, приложение с методи. Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург.

Европейска комисия. 2023. Базово проучване за изпълнението на водещите проекти на мисията „Възстановяване на нашите океани и води до 2030 г.“: водещи проекти в Атлантическия океан, Арктика, Дунав и Средиземно море, Окончателен доклад. Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург.

Природосъобразни решения, отговарят на обществените предизвикателства (Снимка © Европейски съюз, 2021 г.)

В рамките на тази задача е извършен подробен анализ на публикации, свързани с природосъобразните решения, който е представен в глави 2, 3, 4 и 5 от D2.1.

Методология за оценка и разработване на проекти за природосъобразни решения

Предложената методология, илюстрирана чрез блок-схема, въвежда три ключови етапа на вземане на решения, предназначени да сведат до минимум ненужните разходи и труд чрез ранното идентифициране на потенциални проблеми в процеса на оценка на природосъобразните решения. Например, ако на първия етап на вземане на решение се установи, че планираното възстановяване не отговаря на критериите за природосъобразни решения, последващите дейности се прекратяват. Тази методология е разработена в сътрудничество с опитни партньори по проекта EcoDaLLi и ключови регионални заинтересовани страни, което гарантира нейната актуалност и практическа приложимост.

Реализацията на проекта е **разделена** на следните три фази:

- I Подготвителна фаза, фаза на оценка на природосъобразни решения (NBS)
- II Фаза на възстановяване
- III Експлоатационна фаза

Подготвителна фаза

Тази фаза се състои от три подфази.

1. Стартиране на проекта за природосъобразни решения

Предложеното възстановяване се анализира, за да се определи приложимостта му като природосъобразно решение, като това служи за предварителна оценка. Тази оценка може да се проведе съгласно указанията, дадени в глави 2 – 5 от D2.1, вероятно с минимално до умерено участие на експерти. Освен това този подход може да се използва за оценка дали проект, разработен от други лица, отговаря на критериите за природосъобразни решения.

2. Валидиране и оценка на проекта като природосъобразен.

В тази подфаза се ангажират експерти за по-нататъшно разработване на характеристиките на проекта. Те отговарят за избора на подходящи показатели, като предварителният подбор вече е направен в първата подфаза. Тези показатели, които могат да бъдат характеристики или количествени и качествени показатели, се използват за описание както на настоящото, така и на очакваното (планирано) състояние на околната среда и постигането на обществените предизвикателства. Подробни инструкции за избор на показатели са предоставени в глава 5 на D2.1.

Следва да бъдат разработени следните документи:

Събиране на базови данни

Теория на промяната

План за мониторинг и оценка

СЪБИРАНЕ НА БАЗОВИ ДАННИ

Тази дейност включва описание на текущото екологично състояние на района, който ще бъде възстановен, въз основа на избрани показатели.

ТЕОРИЯ НА ПРОМЯНАТА

Този документ очертава очакваните подобрения и резултати от проекта за възстановяване.

ПЛАН ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА

Този документ определя процедурите и графика за наблюдение на напредъка на проекта и оценка на неговите резултати.

3. Създаване на концептуален дизайн на NBS проекта

Фаза на възстановяване

Тази фаза има структура, която обикновено се използва за други проекти за инженерно възстановяване. Важна разлика е участието на заинтересованите страни в дейности, свързани с техническото задание, избора на изпълнители и мониторинга на изпълнението/строителството.

Оперативна фаза

Тази фаза е обяснена в подраздел 6.1.2 на D2.1.

Особености, новости и специфични характеристики на тази методология

В глава 6 се представя изцяло **нова методология**, по-конкретно под формата на блок схема „стъпка-по-стъпка“, която очертава процеса на оценка на природосъобразните решения (NBS) и разработването на проекти, включително оперативната фаза. Тази схема е проектирана така, че да бъде адаптивна, като позволява модификации или разклонения, за да се съобрази с паралелни дейности, когато това е необходимо. Тя е лесна и разбираема за ползване, предназначена за разработчици на природосъобразни решения, лица, вземащи решения, власти, IA проекти и заинтересовани страни.

Ключов аспект, подчертан в различни източници, е необходимостта от провеждане на изчерпателни документални анализи на съответните публикации при разработването на проект за природосъобразни решения. Методологията, представена в глави 2 до 5, предоставя съответната информация, която значително намалява както времето, така и разходите по време на ранните етапи до точката на вземане на решение D.1.

Глава 5 подробно описва принципите за избор на подходящи показатели, което е друг фактор за намаляване на разходите. В много случаи, особено при малки проекти, може да се проведе предварителна оценка за природосъобразност, като се използва само този документ или с ограничено участие на експерти, което води до спестяване на разходи и време. Това се счита за нова характеристика на методологията.

Участието на заинтересованите страни, особено на гражданите, е неразделна част от всички етапи на проекта, включително процесите на оценка и вземане на решения.

6.1.2 разглежда значението на мониторинга и оценката по време на оперативната фаза. Тя подчертава използването на обучени доброволци, особено за чести и по-прости

задачи по мониторинг, като рентабилен подход, който може също да увеличи участието на гражданите. Тази глава завършва с обзор на диаграмата на процесите, таблиците с дейности и ключовите документи.

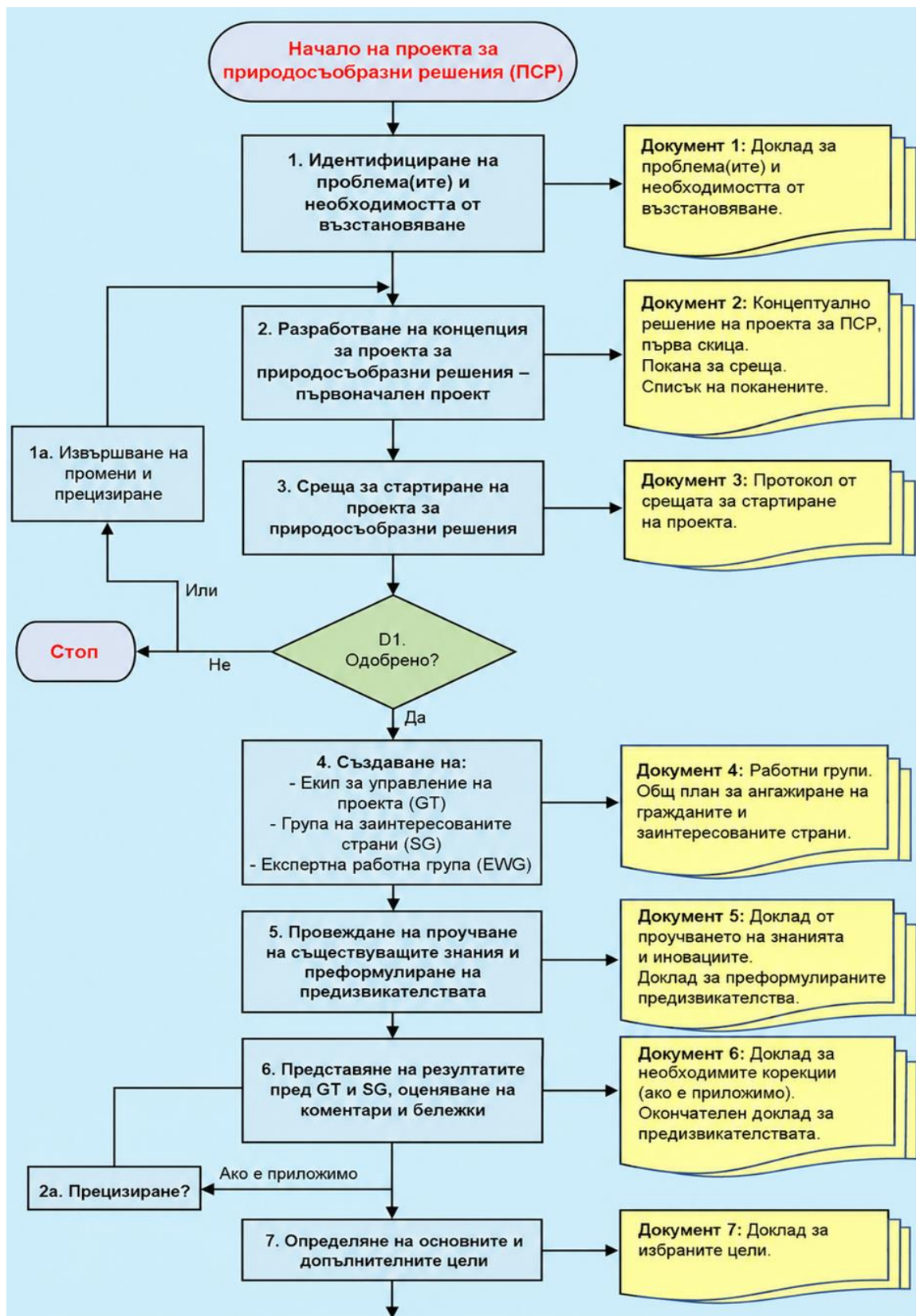

Таблица на документите, извадка от таблица 6.3 of D2.1

№	ОПИСАНИЕ
1.	Да се изпълни от инициатор, институция, предприятие, физически лица и др. Може да се отнася за публични, частни, публично-частни организации, държавни институции, научни или технически консултанти. Определяне на местоположението и мащаба. Определяне на собствеността върху земята и водите, както и други правни въпроси. Разглеждане на проблемите на реките и/или други водни обекти и крайбрежните зони, подобряване на биоразнообразието (свързаност, местообитания и др.) в съответствие с „Mission Ocean“ и „EcoDaLLi“. Разглеждане на необходимите възстановителни мерки и очакваните ефекти и подобрения. Необходим е преглед, за да се намери мярката за природосъобразни решения, която най-добре отговаря на местните условия. Изготвяне на приблизителна оценка на сроковете за реализация на проекта, общите разходи и потенциалните източници на финансиране. Създаване на основния екип на проекта. Основния екип заедно с различни заинтересовани страни/граждани) следва да формулират визия: чрез сътрудничество със заинтересованите страни. Формулирането на визия ще се стреми да промени общоприетата като незадоволителна ситуация чрез определяне на обща визия за бъдещето. Различните времеви хоризонти могат да бъдат от полза за този процес. Обикновено лицата, вземащи решения, ангажирани с „перспективно планиране“, се концентрират върху период от 10 –20 години в бъдещето. Изборите, свързани с други видове интервенции, могат да включват по-дълъг времеви хоризонт, като по този начин съответстват на тези, разгледани в проучванията за въздействието (обикновено половината от 21-ви век). Вижте глава 3.1 от D2.1
2.	Да се изпълни от основния екип на проекта и евентуално от поканени експерти, чрез възлагане на външни изпълнители. Разработване на първоначалното концептуално решение на проекта. Определяне на обществените предизвикателства (вж. глава 4), които са от значение за номинирането на проекта като природосъобразни решения и за съвместимостта му с мисията „Danube River Lighthouse“. Предлагане на водещи и други заинтересовани страни. Важно е участието на граждани, НПО, природозащитници, академичната общност, публични власти. Предлагане на организация на среща за стартиране на проекта. Предлагане на организационен екип. Изготвяне на списък с поканени участници. Дата, място, дневен ред.
3.	Основния екип на проекта и поканените експерти, представители на гражданите, властите и др. представят проектите и започват открита дискусия. Коментари, промени, обсъждане на евентуално реструктуриране на проекта. Обсъждане на иновации. Вижте глава 4.3
D1.	Инициаторите и заинтересованите страни разглеждат представените коментари, забележки и идеи и преценяват дали предложението за проекта може да бъде утвърдено като NBS и да бъде реализирано. Те вземат решение в края на срещата или след това. Резултатът може да бъде: ➤ Инициативата се приема без корекции или с незначителни корекции. ➤ Инициативата се нуждае от доработване и повторно разглеждане и вземане на решение. ➤ Инициативата не се приема.
1a.	Преразглеждане на инициативата с оглед на коментарите, препоръките и заключенията от срещата за стартиране на проекта. Повторна проверка и вземане на решение.

№	ОПИСАНИЕ
1.	Доклад за проблемите, очакванията/визията и предложения проект/мярка за природосъобразни решения. Документът разяснява установените проблеми или възможности. Опитва се да определи основните причини за установените проблеми. Определя общите и всеобхватни цели. Визия. Документът трябва да съдържа и предложение за няколко възможни природосъобразни решения, както и алтернативни „сиви“/хибридни решения, основани на местните особености. Определя предварителното заглавие на проекта.
2.	Концептуално решение на проекта (първата скица). Покана за среща за стартиране на проекта, дневен ред. Списък на поканените.
3.	Доклад от откриващата среща на проекта и решение относно последващи действия: стартиране на проекта, внедряване на предложените промени и преразглеждане на решението (кратка допълнителна среща), прекратяване на дейността. Включва въвеждане на иновативни решения и/или разработване на нови такива.
4.	Решение относно структурата и ролите на GT, SG и EWG. Цялостна стратегия за ангажиране на гражданите и заинтересованите страни.
5.	Доклад относно проучването в областта на знанията и иновациите. Списък с критерии за оценка на ефективността на природосъобразните решения при справянето с конкретни предизвикателства. Документ за оценка на ефективността на природосъобразните решения, изготвен от EWG. Доклад относно предефинираните предизвикателства.
6.	Протоколи от различни срещи със заинтересованите страни, съдържащи подробни обяснения на коментарите, предложенията и препоръките. Доклад за необходимите усъвършенствания. Окончателен доклад с предефинирани предизвикателства.
2a.	Списък с възможни компромиси. Препоръки как да се избегнат или сведат до минимум.